

no se podařilo jasně a přehledně dostat na „pár“ stran a to je nesmírný úspěch sám o sobě. Kniha jednoznačně patří do knihovny každého studenta, který po ni může kdykoliv rychle sáhnout. Cílem může být seminární práce nebo panická příprava na zapomenutou zkoušku. Na obojí se kniha velmi dobře hodí a informace se v ní hledají opravdu rychle a příjemně.

Filip Byrtus
Metropolitní univerzita Praha
byrtf7ax@student.mup.cz

**Dušan Janák a kolektiv: Česká společnost poodhalena:
Důležitá fakta o našem životě v první čtvrtině 21. století**

Mendelu, Brno 2024, 186 s. (online pdf)
<https://doi.org/10.11118/978-80-7509-974-7>

Kniha Dušana Janáka a kolektivu autorů a autorek představuje Českou republiku z hlediska vybraných sociálních, ekonomických a demografických témat v posledních 25 letech. Časový záběr některých prezentovaných trendů jde nicméně ještě dále do minulosti. Jedná se o témata spojená s populačním vývojem a migrací, zdravím a životním prostředím, sociálními strukturami, vzděláním, politikou a kriminalitou. Jednotlivá témata jsou rozpracována do samostatných tematických částí, kterých se ujali různí autoři. Každá z kapitol sumarizuje poznatky napříč statistickými údaji a knižními či časopiseckými publikacemi. Dostáváme tak v rámci jedné publikace základní vhled do daného tématu včetně jeho proměn v čase. Všechny kapitoly mají podobnou strukturu a lze je číst buď jednotlivě (v případě, že se zajímáme pouze o vybrané téma), nebo za sebou – lineárně. Ve většině kapitol jsou reflektovány regionální rozdíly v rámci ČR, a to proto, že význam regionů v rámci diferenciací kvality života v posledních 25 letech nabývá na síle. Kniha navazuje na tradici sumárního psaní o stavu české společnosti a pokračuje v linii dvou předchozích, podobně zaměřených publikací. První z nich byla kniha Iva Možného *Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života* (Portál, 2002). Na ni pak navázala editovaná kniha Dana Ryšavého a Davida Fiedora *Fakta a trendy v současné české společnosti: jak se neztratit v datech* (Nakladatelství Karolinum, 2023). Tyto knihy spojuje stejná autorská motivace: aby bylo možné na sociální fenomény sociálně-politicky reagovat, je nezbytné je nejprve zevrubně popsat a analyzovat.

První kapitola knihy představuje téma kvality života. Vymezuje jej ze subjektivního a objektivního pohledu. Subjektivní pohled se zaměřuje na individuální prožívání života. V obecné rovině se jedná o životní spokojenost, která je indikována individuálním hodnocením dimenzí, jako je zdraví, psychika, fyzický stav nebo emocionální rozpoložení. Objektivní pohled se naopak zaměřuje na

fakta, která s individuálním stavem člověka nemusí nutně souviset (materiální bohatství, ekonomický příjem, dostupnost služeb, kvalita lékařských služeb či životního prostředí). Druhá kapitola se zabývá populačním vývojem a migrací v ČR. Její první část se věnuje přehledu jednotlivých demografických indikátorů charakterizujících českou populaci (porodnost, plodnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost), druhá část je zaměřena na migraci v ČR, a to na základě statistických dat a postojů k ní identifikovaných pomocí surveyových (výběrových) dat. Třetí kapitola zkoumá zdravotní stav české populace a k tomu doplňuje údaje o životním prostředí. V této kapitole najde čtenář také informace o nehodovosti na silnicích, pracovních neschopnostech a úrazech (což však působí v rámci této kapitoly trochu neorganicky), dále pak kapitola obsahuje informace o sebevražednosti a životním prostředím. Čtvrtá kapitola se zabývá sociální strukturou a jejími proměnami. Vedle dnes standardně používaného konceptu ESeC (Evropská socioekonomická klasifikace zaměstnání) její autoři shrnují také výsledky kulturologické tradice v třídní analýze a představují typické třídy pro ČR. Nakonec shrnují majetkové a příjmové rozdíly a diskutují problém sociálního vyloučení s ohledem na regionální diverzitu ČR. Pátá kapitola je zaměřena na stav vzdělání. Jedná se o popis vzdělávací soustavy z hlediska základních statistických údajů (počty studujících v jednotlivých stupních studia, regionální a genderové rozdíly, testování žáků a žákyň a jejich úspěšnost, financování školství). Šestá kapitola se soustřeďuje na politiku a občanskou participaci. Nabízí přehled občanských sdružení (včetně neziskového sektoru), vývoj občanské a politické participace na základě dotazníkových šetření a nakonec diskutuje téma důvěry mezi lidmi, která souvisí s politickou situací a stavem demokracie. Poslední, sedmá kapitola knihy je zaměřena na vývoj kriminality, penologie a vězeňství. Všechny kapitoly obsahují přehledná závěrečná shrnutí, doplněná o otázky k představenému tématu a použitou literaturu, se kterou čtenář či čtenářka může dále pracovat.

Z hlediska věcného jsou některé kapitoly více explanační – jejich empirická zjištění jsou zasazena do sociologických konceptů a teorií (např. čtvrtá kapitola), jiné jsou především deskriptivní, bez ambice na širší konceptuální zářamování (např. druhá kapitola). Seznam literatury na konci každé kapitoly může někdo považovat za výhodu, avšak pro přehlednost použitých zdrojů bych osobně preferovala jednotný seznam literatury na konci knihy. Kniha je napsána svěžím a čtivým jazykem, občas se v ní však vyskytnou některé terminologické nepřesnosti (např. na str. 13 se hovoří o naději na dožití, správně má být však naděje dožití, na str. 17 se píše o grafu, který ilustruje vývoj do roku 2028, ale čtenář tento graf v knize nenajde). Bylo by také vhodné v každé kapitole systematicky dodržet definici všech používaných odborných termínů a konceptů. Zvláště proto, že má-li být kniha určena širší veřejnosti, ne vždy je jasné, co dané koncepty znamenají. V některých kapitolách jsou také nadužívány zkratky atd. či apod., které jsou však zbytečné, protože jsou věcně nicneříkající. Grafy a tabulky jsou v rámci kapitol přehledné, nicméně hlavně grafy nemají stejný vizuální styl a řada z nich je přetištěna z publikačních přehledů Českého statistického úřadu.

Jaká témata v knize chybějí? Je jasné, že autoři byli nuceni témata vybírat, jelikož žánr knihy má své limity a není možné postihnout všechna témata, která

by bylo vhodné v české společnosti v minulých 25 letech reflektovat. Nicméně téma etnicity spojené s romskou populací, a zvláště s jejím sociálním znevýhodněním, by si kniha jistě zasloužila zařadit. Tato kapitola by totiž vypovídala nejen o romské menšině, ale také o proměně etnické tolerance většinové populace. Stejně tak by bylo vhodné do knihy doplnit samostatnou kapitolu o sebevražednosti a jejím vývoji (částečné informace o ní jsou součástí třetí kapitoly, o zdraví), sociální mobilitě a nerovnosti vzdělanostních šancí podle sociálního původu (zvláště s ohledem na to, jak nedostatečně jsou tato témata reflektována v české politice).

Je dobře, že kniha o stavu české společnosti byla v dílně Dušana Janáka zrealizována. Jedná se nejen o významný tvůrčí počín, který přispívá k poznání české společnosti v minulých 25 letech, ale především autoři a autorky v duchu dobré sociologické tradice ukazují, že znalost nadindividuálních struktur, které formují naše životy, je stejně důležitá jako individuální prožívání sociální reality každého z nás.

Laura Fónadová

Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita, Brno

laura@econ.muni.cz

**Ivan Langr: *Systémová korupce v Česku:
veřejné zakázky, aktéři, nelegální zisky*
Praha, Nakladatelství Karolinum 2024, 150 s.**

Ivan Langr je liberecký politik, učitel a novinář, který se dlouhodobě věnuje systémové korupci v českém prostředí. Publikace vychází z disertační práce obhájené v roce 2020 na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a soustřeďuje se na rozsáhlý výzkum veřejných zakázek v prostředí systémové korupce a fenomén veřejného zadávání.

Knihu je strukturována do tří vzájemně propojených částí, přičemž první z nich, nazvaná *Systémová korupce: její zkoumání a teorie*, nabízí čtenářům hlubší pohled na teoretické koncepty týkající se systémové korupce a její aplikace na oblast veřejných zakázek. Autor v této části podrobně popisuje metodologii výzkumu korupce a vymezuje, jakým způsobem je možné tento fenomén zkoumat.

Při popisu korupčního prostředí vychází z prací Plačka a Friče, kteří korupci v Česku považují za pozůstatek minulého totalitního režimu. Autor se rovněž opírá o výsledky výzkumů veřejného mínění, které ukazují, že korupce je vnímána jako nedílná součást politického života. Většina veřejných činitelů je považována za zkorumpovanou, což je spojováno s korupcí, úplatky a lobbistickými zájmy. Na rozdíl od výzkumů veřejného mínění, jež se často omezují na analýzu individuální korupce, se Langr opírá o koncept systémové korupce, který se za-